

Зоран Крстић*

Универзитет у Београду, Православни богословски факултет, Београд

Могућности теолошке употребе појма солидарност у српској теологији

Abstract: У Основама социјалног учења Католичке цркве солидарност је један од четири основна принципа учења. И поред свог секуларног порекла, кроз многе социјалне документе Римокатоличке цркве она добија теолошко значење у виду социјалне врлине. Овакво схватање постаје новум у теологији, доживљава се као својеврстан *знак времена* и замењује или потискује предањске и јеванђељске појмове којима се изражавала активна љубав према ближњему. Да ли је ово прихватљиво и за православну теологију? Аутор у чланку позитивно одговара на постављено питање, с тим што би требало да солидарност буде вредност новог хришћанског етоса који би кореспондирао са демократски уређеним друштвима и његовим вредностима.

Key words: социјално учење, социјална врлина, православна теологија, *знак времена*, демократија.

У српској теологији, генерално говорећи, појам солидарности није стекао статус теолошког појма са прецизно одређеним значењем. Понекад се можемо срести са његовом употребом, али у општем и уобичајеном значењу. На основу овакве ситуације се с правом може поставити читав низ питања: Да ли је солидарност јеванђељски и предањски појам? Да ли га треба схватити као „знак времена“ и, ако треба, зашто? Најзад, да ли се могу идентификовати унутрашњи и спољашњи узроци због којих солидарност још није задобила теолошки садржај у православној српској теологији? У наставку текста ћу, одговарајући на постављена питања, покушати да скицирам могућност употребе овог појма у православној српској теологији.

Да ли је солидарност јеванђељски и предањски појам?

Солидарност је нови појам са старим садржајем¹. Настао у време Француске револуције, своје теолошко значење добија у Немачкој, са тенденцијом да изрази нови и оригинални однос између човека и друштва. Ипак, постоје и аутори који сматрају да је овај појам сувишан и наметљив и да је све што

* zorank62@gmail.com

¹ Marasović, Špiro, „Poreklo i sadržaj pojma solidarnost“, *BS LXXIV/2* (2004), 354.

се њиме жели рећи већ исказано². Идеја солидарности је секуларног порекла и природе, и постоје границе њене христијанизације. С друге стране, многобројни социјални документи Римокатоличке цркве³ и, најзад, њене *Основе социјалној учења* солидарност одређују као друштвени принцип и моралну врлину, разрешујући тако све дилеме око теолошког садржаја појма солидарности и протежући га на целу историју спасења.

Солидарност као знак времена

Савремени услови живота обнављају и актуализују једну од битних карактеристика грчког полиса, а такође и првих хришћанских заједница. То је поновно откривање друштвеног живота, које је, и поред свих противуречности, ипак човеково место за живот и наду. У том смислу принцип солидарности подразумева да човек гаји већу свест о дугу који има према друштву у коме је нашао своје место. Тај дуг се остварује и поштује активним учествовањем у друштвеном животу и различитим облицима друштвеног делања.

Претпоставке употребе солидарности као теолошког појма у православној српској теологији

Ако солидарност схватимо као знак времена, онда је његова теолошка употреба суштински повезана са друштвом и његовим уређењем у коме обитава одређена црквена заједница и у интеракцији са том широм заједницом формира своју духовност с акцентима различитим за сваку епоху, али увек око вечног и непроменљивог језгра, које је сам Христос, исти јуче, данас и сутра⁴. У том смислу, солидарност можемо делимично да схватимо као синоним за делатну љубав која, свакако, нити је одсуствовала нити одсуствује из свакодневног живота православних хришћана у Србији. Супротно би било просто немогуће замислити. Помоћи ближњем у било каквој невољи је хришћански императив и потврда аутентичности вере. Нема хришћанства, а ни хришћана без милосрђа, без делатне љубави. Оквир испољавања делатне љубави је непосредан контакт и сусрет. Свакако да је ово суштинска димензија милосрђа, али не мора да буде и једина. Овакав контекст испољавања љубави одговара једноставним, традиционално уређеним друштвима која не познају цивилни сектор. У њима не постоји простор између државе на врху и појединаца и њихових заједница у којима владају примарни, непосредни односи, на дну. Формирање друштвене сфере је карактеристика сложеног, модерног друштва и демократског начина уређења, и то не сваког, већ оног који са изборне и посредничке демократије све више и где је то могуће прелази на партиципирајућу демократију (супсидијарност као принцип *Социјалној учења* то, чини ми се, има за циљ). Српско се друштво тренутно не налази

² Matulić, Tonči, „Skica teološkog utemeljenja ideje solidarnosti“, *BS LXXIV/2* (2004), 433–455.

³ Крстић, Зоран, „Солидарност као теолошки појам у социјалним документима Римокатоличке цркве“, *Саборносћ IV* (2010), 87.

⁴ Podgorelec, Franjo, „Smjernice za duhovnost u demokratskom društvu“, *BS LXXX* (2010), 1038.

на тој тачки развоја. Оно је, с једне стране, обележено остацима тоталитаризма, који увек продукује пасивне особе. Истовремено су те пасивне особе, с друге стране, а посебно хришћани који су били додатно маргинализовани, изражавале дефетистички став да се ништа и не може урадити. Појединац је немоћан уколико не уследи акција „одозго“, односно од државе. Друштвене промене се дешавају не активношћу појединаца слободно удружених око различитих циљева, већ искључиво интервенцијом државних органа. Таквом друштвеном концепту кореспондира интровертована духовност, која више одговара монашком животном идеалу него животу у савременом свету. Иако, наравно, овај тип хришћанске духовности није погрешан, он свакако није и не може бити једини. Откривање значења и важности друштвеног живота и новог типа духовности који ће се из затворене унутрашњости окренути ка социјалном — јесте захтев који се све више поставља пред православне хришћане у Србији. Мишљења сам да ће у скоројјој будућности учешће у друштвеном животу на хришћанским темељима и вредностима (подразумевајући друштвено ангажовано сведочење, а не пуки активизам) бити све више знак и потврда аутентичности или пак неаутентичности њихове вере и делања ка друштвеном идеалу стварања солидарног друштва⁵. Демократизација и демократски друштвени контекст подразумевају дефинисање, а затим и старање о општем добру. У том ће животном и друштвеном искуству и солидарност задобити своје пуно, па и теолошко значење као важан елемент нове хришћанске духовности у демократском друштвеном окружењу.

Литература:

- Крстић, Зоран, „Солидарност као теолошки појам у социјалним документима Римокатоличке цркве“, *Саборносi̇* IV (2004), 87.
- Marasović, Špiro, „Poreklo i sadržaj pojma solidarnost“, *BS LXXIV/2* (2004), 354.
- Matulić, Tonči, „Skica teološkog utemeljenja ideje solidarnosti“, *BS LXXIV/2* (2004), 433–455.
- Πέτρου, Ιωάννης, „Ανθρώπινα δικαιώματα και αλληλέγγυα κοινωνία“, *Πολυπολιτισμικότητα και θρησκευτική ελευθερία*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 2003, 235–244.
- Podgorelec, Franjo, „Smjernice za duhovnost u demokratskom društvu“, *BS LXXX* (2010), 1038.

⁵ Πέτρου, Ιωάννης, „Ανθρώπινα δικαιώματα και αλληλέγγυα κοινωνία“, *Πολυπολιτισμικότητα και θρησκευτική ελευθερία*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 2003, 235.

Zoran Krstić

University of Belgrade, Faculty of Orthodox Theology, Belgrade

Perception Solidarity and its Possibility of Theological Implementation in the Serbian Theology

In the basics of social teaching in the Roman-catholic Church, solidarity is one of the four elementary principles of learning. Besides its secular origin, perception solidarity gets a theological meaning in the form of social virtue through many social documents of the Roman-catholic Church. Such understanding becomes a *novum* in theology and is preserved as a *sign of the time* of its own kind, and therefore replaces or suppresses traditional and evangelical perceptions by which the active love towards the neighbour has been expressed. Is this also acceptable for the Orthodox theology? The author of this article replies positively to this question with a regard that solidarity should be the value of a new Christian ethos that would correspond with democratically organized society and its qualities.

Key Words: social teaching, social virtue, orthodox theology, *sign of the time*, democracy.

Датум пријема чланка: 29. 5. 2011.

Датум прихватања чланка за објављивање: 16. 6. 2011.